

Program
Vseživljenjsko
učenje

Meje načela nacionalne procesne avtonomije: izbrana (praktična) vprašanja

Julija Oremuž

Višja pravosodna svetovalka

Vrhovno sodišče RS

Moja stališča ne odražajo stališč institucije, na kateri sem zaposelna

Vsebina predavanja

- ▶ Splošno o načelu nacionalne procesne avtonomije.
- ▶ Neuporaba nacionalne določbe zakona zaradi neskladnosti s pravom EU.
- ▶ Pravo EU in njegov vpliv na pravnomočne sodbe nacionalnih sodišč.
- ▶ Odškodninske tožbe zaradi kršitve prava EU.

- ▶ Dodatno: kratka predstavitev novih vprašanj za predhodno odločanje SEU.

Splošno o načelu

- ▶ Kjer ni določb Unije, se pravo EU izvršuje v skladu s procesnimi pravili nacionalnega prava.
- ▶ Načelo nacionalne procesne avtonomije velja pod dvema pogojema:
 - V skladu z načelom lojalnega sodelovanja, uzakonjenim s členom 4(3) PEU, postopkovna pravila za pravna sredstva, katerih namen je varstvo pravic, ki jih imajo posamezniki na podlagi prava Unije, ne smejo biti manj ugodna od tistih, ki se nanašajo na podobna nacionalna pravna sredstva (**načelo enakovrednosti**),
 - In ne smejo praktično onemogočiti ali čezmerno otežiti uveljavljanja pravic, ki jih daje pravni red Unije (**načelo učinkovitosti**).

Splošno o načelu

- ▶ Države članice vzpostavijo pravna sredstva potrebna za zagotovitev učinkovitega pravnega varstva na področjih, ki jih ureja pravo Unije (19. člen PEU).

- ▶ Npr. zadeva C-93/12 z dne 27. junija 2013:

„Če na področju ni ureditve Unije, se v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča v nacionalnem pravnem redu vsake države članice po načelu njihove procesne avtonomije določijo pristojna sodišča in postopkovna pravila za pravna sredstva, ki zagotavljajo varstvo pravic, ki jih posamezniku daje pravo Unije, vendar so države članice odgovorne za to, da v vsakem primeru zagotovijo učinkovito varstvo teh pravic.“

- ▶ Nacionalna procesna avtonomija je še vedno pomembna, a ti načeli nacionalnim sodiščem narekujejo skrbno presojo vsakega primera posebej. Po načelu sorazmernosti morajo presoditi, ali so določbe nacionalnega prava restriktivne. Če so, jih ne smejo uporabiti in morajo dati učinek pravu EU.

Neuporaba neskladnega nacionalnega pravila

- ▶ Zadeva C-603/10 z dne 18. oktobra 2012, Pelati, d. o. o., Sodba VS RS X Ips 18/2013 z dne 19. 9. 2013
- ▶ Oddelitev dela gospodarske družbe in pogoji za priznanje davčnih ugodnosti.
- ▶ Dejansko stanje:
30. 6. 2005 delitveni načrt → 27. 9. 2005 predlog za vpis statusnih sprememb
→ vpis v sodni register s sklepom 12. 10. 2005 → 21. 10. 2005 vloga za izdajo dovoljenja za priznanje davčnih ugodnosti → zavrnjena s strani DURS
- ▶ Nacionalni določbi 41. člena ZDDPO-1 in 363. člena ZDavP-2: za pridobitev davčnih ugodnosti pri oddelitvi je potrebna priglasitev davčnemu organu **30 dni pred predvideno transakcijo** (op.: predvideni datum transakcije = dan vpisa v sodni register).

Neuporaba neskladnega nacionalnega pravila

- ▶ Vprašanje Upravnega sodišča za predhodno odločanje SEU: „ali je treba člen 11(1)(a) Direktive 90/434 razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, kot je ta v postopku v glavni stvari, ki za priznanje davčnih ugodnosti, ki veljajo za transakcijo delitve, določa pogoj, da mora biti vloga v zvezi s to transakcijo vložena v določenem roku, za katerega davčni zavezanec ne ve, kdaj začne teči, z njegovim potekom pa zavezanec izgubi pravico do teh davčnih ugodnosti, ne da bi se ugotavljalo, ali izpolnjuje pogoje za njihovo priznanje.“
- ▶ Odgovor SEU:...ne nasprotuje...pogoj, da mora biti vloga v zvezi s transakcijo vložena v določenem roku. Vendar mora predložitveno sodišče ugotoviti, ali so izvedbene določbe glede tega roka, še zlasti določitev njegovega začetka, dovolj natančne, jasne in predvidljive, da se lahko davčni zavezanci seznanijo s svojimi pravicami, in se prepričati, da je tem mogoče priznati davčne ugodnosti, določene s to direktivo.
- ▶ Upravno sodišče v nadaljevanju postopka zavrne tožbo.

Neuporaba neskladnega nacionalnega pravila

- ▶ Vrhovno sodišče reviziji ugotovi in ugotovi: „obdobje, v katerem teče tridesetdnevni rok, ni odvisno od davčnega zavezanca, saj ta nikakor ne more natančno predvideti, kdaj bo registrsko sodišče na podlagi predloga za vpis v sodni register vpisalo posamezno transakcijo delitve“. Rok ne izpolnjuje zahteve po vsebinski jasnosti in določnosti pravnih pravil.
- ▶ „V skladu z ustaljeno sodno prakso SEU je nacionalna procesna avtonomija držav članic pri uporabi prava EU med drugim omejena z načelom učinkovitosti prava EU (effet utile), ki nalaga sodiščem držav članic, da zagotovijo, da nacionalna pravna sredstva in procesna pravila v praksi ne onemogočijo ali prekomerno otežijo uveljavljanja zahtevkov, ki temeljijo na pravu Unije (C-234/04, z dne 16. marca 2006).“
- ▶ „V skladu z načelom primarnosti prava EU mora nacionalno sodišče v primeru ugotovljene neskladnosti določb nacionalnega prava s pravom EU po uradni dolžnosti zavrniti uporabo katerekoli, tudi poznejše, neskladne določbe nacionalne zakonodaje, ne da bi moralo zahtevati ali čakati na njeno razveljavitev po zakonodajni poti ali s strani ustavnega sodišča (C-106/77, z dne 9. marca 1978, Simmenthal SA).“

Vpliv prava EU na pravnomočne odločbe

- ▶ Neplačujoč gospodarski subjekt oz. »missing trader« družba je gospodarski subjekt, ki z goljufivim namenom pridobiva blago ali storitve ali to simulira, ne da bi plačal DDV, ki ga je zaračunal na svojih izdanih računih.
- ▶ Te družbe so večinoma novo registrirani zavezanci za DDV, brez referenc glede ponujenih poslov, zastopnik je tuj državljan, svoje dejavnosti ne oglašujejo, večinoma nimajo zaposlenih, so brez poslovnih prostorov in sredstev za izvajanje ponujenih poslov, ponudbe za precej vredne posle so brez formalne pogodbe, plačilni pogoji so precej neobičajni (takojšnje plačilo, predplačilo, gotovinsko plačevanje, asignacije in podobno) komunicira se večinoma (po mobitelu) z eno in isto osebo, ki se predstavlja zgolj po imenu ipd.
- ▶ Posli velike vrednosti, npr. gradbeništvo, storitve svetovanja, čiščenja, dobava blaga...

Vpliv prava EU na pravnomočne odločbe

- ▶ Posledica poslovanja s takšnimi pravnimi osebami: poslovni partner (npr. kupec blaga) v določenih primerih nosi breme DDV (se mu ne prizna odbitka vstopnega DDV), ki ga „missing trader“ ni odvedel državi.
- ▶ Razlog za odgovornost poslovnega partnerja:

Prejšnja praksa davčnih organov in nacionalnih sodišč: dvom v verodostojnost listin.

- ▶ Zelo težavno področje. Na področju DDV veliko število sodb SEU.
- ▶ Problemi pri odgovarjanju na vprašanja za predhodno odločanje SEU: kdaj je določba ali praksa zadosti jasna (ko imajo vse DČ isto prakso?), kdaj je SEU na enako vprašanje že odgovorilo?
- ▶ Nacionalna sodišča so v obravnavanih zadevah ocenila, da je praksa jasna in je njihova razlaga skladna pravu EU. Enako prakso so imele tudi nekatere druge DČ.

Vpliv prava EU na pravnomočne odločbe

- ▶ Združeni zadevi C-80/11 in C-142/11 z dne 12. junija 2012: **Davčni organ mora na podlagi objektivnih dejavnikov dokazati, da je davčni zavezanec vedel oziroma bi moral vedeti, da je bila transakcija povezana z goljufijo, ki jo je storil navedeni izdajatelj ali drug trgovec v dobavni verigi.**
- ▶ Direktiva...nasprotuje nacionalni praksi, v skladu s katero davčni organ zavrne pravico do odbitka, ker se davčni zavezanec ni prepričal, ali je imel izdajatelj računa za blago, glede katerega se uveljavlja pravica do odbitka, status davčnega zavezanca, ali je imel blago na voljo in ali ga je lahko dobavil ter ali je izpolnil obveznosti glede napovedi in plačila davka na dodano vrednost, **oziroma ker navedeni davčni zavezanec razen tega računa nima drugih dokumentov, na podlagi katerih bi bilo mogoče dokazati, da so navedene okoliščine podane, čeprav so izpolnjeni vsebinski in formalni pogoji za uveljavljanje pravice do odbitka, in davčni zavezanec nima indicev, ki bi upravičeno kazali na nepravilnost ali goljufijo na področju dejavnosti izdajatelja računov.**
- ▶ Enako slovenska nacionalna praksa (npr. X Ips 314/2012 z dne 29. 8. 2013).

Vpliv prava EU na pravnomočne odločbe

- ▶ Ali je v primeru kršitve prava EU dolžnost nacionalnih sodišč, da odprejo pravnomočne sodne odločbe in zagotovijo pravilno uporabo prava EU?
- ▶ C-234/04 z dne 16. marca 2006 (Rosemarie Kapferer)

Pravo EU, temelječ na svoji primarnosti ter na načelu sodelovanja, ki ga zahteva od držav članic in od vseh njenih organov, **ne zahteva posegov v pravnomočne sodne odločbe**, četudi te temeljijo na nepravilni uporabi prava EU, **če tega ne dopušča nacionalna procesna zakonodaja**, ki spoštuje predpisano načelo ekvivalentnosti. Poleg načela ekvivalentnosti je treba upoštevati načelo učinkovitosti.

- ▶ C-119/05 z dne 18. julija 2007 (Lucchini)

V izjemnih primerih se mora tudi nacionalno načelo pravnomočnosti umakniti pred zahtevami pravilne uporabe prava EU.

Op.: velja samo za konkreten primer podelitve in odvzema državne pomoči.

Vpliv prava EU na pravnomočne odločbe

- ▶ Zaključek: Pravnomočnost kot izjemno pomemben pravni institut ima še vedno prednost pred načelom pravilne uporabe prava EU. To velja, dokler nepravilnost ni tolikšna, da poseže v izključne pristojnosti EU.
- ▶ Nacionalni postopki: Ali imamo procesno zakonodajo, ki dopušča posege v pravnomočne odločbe?
 - Izredna pravna sredstva?
 - Obnova sodnega postopka? Ne: spremenjena stališča niso nova dejstva/dokazi
 - Obnova upravnega postopka?
 - Odprava odločbe po nadzorstveni pravici (a rokovno omejena)?

Nepogodbena odškodninska odgovornost DČ

- ▶ Na kakšen način se lahko spoštuje pravnomočne odločbe in hkrati predpiše sankcije za primer kršitve prava EU?
- ▶ SEU je v svoji praksi vzpostavilo nepogodbeno odškodninsko odgovornost DČ za očitne kršitve prava EU.
- ▶ C-6/90 in C-9/90 z dne 19. novembra 1991 (Francovich)

Nepogodbena odškodninska odgovornost držav članic je eno od načel prava EU, ki od njih zahteva, da nadomestijo škodo, povzročeno posameznikom s kršitvijo prava EU, kadar so zanjo odgovorne.

Nepravočasna implementacija direktive.

- ▶ C-46/93 in C-48/93 z dne 5. marca 1996 (Brasserie in Factorame), ko **kršitev nastane zaradi ravnanja zakonodajalca**, pri čemer mora biti kršitev dovolj resna. Postavljeni pogoji, pod katerimi DČ odgovarja.

Nepogodbena odškodninska odgovornost DČ

- ▶ C-224/01 z dne 30. septembra 2003 (Kobler)

Načelo, po katerem so države članice dolžne povrniti škodo, povzročeno posameznikom s kršitvami prava EU, za katere te države odgovarjajo, se uporabljajo tudi, če očitana kršitev nastane s sodbo nacionalnega sodišča zadnje stopnje.

- ▶ Le izjemni primeri očitnih kršitev.
- ▶ Nacionalno sodišče, ki odloča o odškodninski tožbi mora, da bi ugotovilo, ali je navedeni pogoj izpolnjen, upoštevati vse posebnosti situacije, stopnjo jasnosti in natančnosti kršenega pravila, namernost kršitve, opravičljivost oziroma neopravičljivost napačno uporabljenega prava, neizpolnitev obveznosti podati predlog za sprejetje predhodne odločbe.

Nepogodbena odškodninska odgovornost DČ

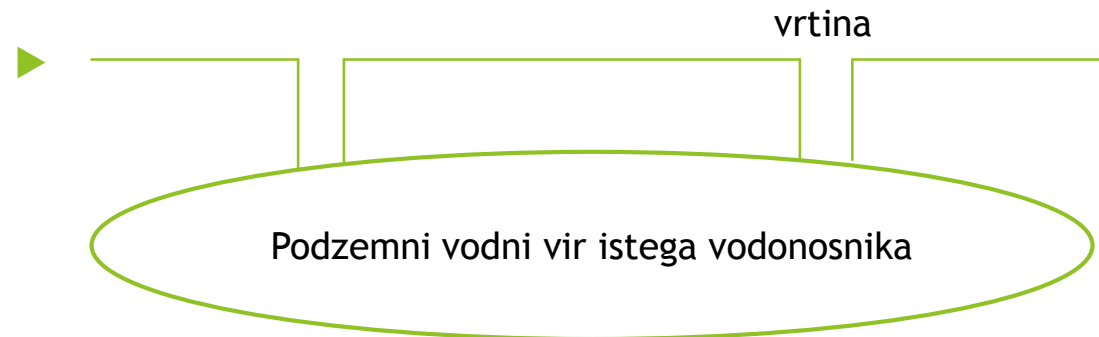
- ▶ Pristojnost pravnega sodišča prve stopnje, da odloča o pravilnosti odločitve Vrhovnega sodišča na matičnem področju? Zarez v nacionalni sistem delitve oblasti? SEU: le krepitev sodstva, saj bo dodatna kontrola pripomogla k boljšim sodnim odločitvam...
- ▶ Institut nepogodbene odškodninske odgovornost ima bolj funkcijo enotne in učinkovite uporabe prava EU kot dejanske zaščite posameznika.
- ▶ Posameznik ostane brez varstva?

Dodatno: vprašanje SEU na področju DDV in lizinga, X Ips 476/2012 z dne 16. 4. 2014

- ▶ Glavno vprašanje: ali je treba Direktivo sveta 2006/112/ES razlagati tako, da „se znesek za odkupni opciji, ki predstavlja bistveni del celotne obveznosti po Pogodbah o finančnem leasingu in ki ga je leasingojemalec plačal leasingojemalcu na način, da je zaradi delnega neplačila obveznosti leasingodajalec odvzel predmet leasinga nazaj v svojo posest, ga prodal tretji osebi in presežek kupnine iz te prodaje izplačal leasingojemalcu, pri čemer je v dokončnem obračunu od presežka kupnine odštel tudi zneske odkupnih opcij, šteje kot plačilo za izpolnitev pogodbe in dobavo blaga in kot tako za predmet DDV; ali kot plačilo za storitev najema oziroma uporabe nepremične (in kot tako za predmet DDV po izbiri davčnih zavezancev); ali kot odškodnina za odpoved pogodbe, plačana za odpravo škode, utrpljene zaradi neizpolnitve leasingojemalca, ki nima neposredne zveze s kakršnokoli odplačno storitvijo in kot taka ni predmet DDV?“

Dodatno: vprašanje SEU, naravna mineralna voda, X Ips 479/2012 z dne 16. 4. 2014

- ▶ Ministrstvo za kmetijstvo in okolje je zavrnilo vlogo tožnika za priznanje označbe naravna mineralna voda z imenom X, ki se črpa iz vrtine št. ..., ker je voda iz istega izvira lahko v prometu le pod enim imenom, voda iz podzemnega vira, iz katerega se voda črpa na tej vrtini, pa je že pridobila priznanje narave mineralne vode z imenom Y, pod katerim se trži.
- ▶ Kako se razlaga pojem „naravna mineralna voda, ki izvira iz istega izvira“, po 8. členu Direktive 2009/54/ES o izkoriščanju in trženju naravnih mineralnih vod.

The background features abstract, overlapping green geometric shapes in various shades, including light lime green, medium green, and dark forest green. The shapes are primarily triangles and polygons, creating a dynamic, layered effect. The central area is white, providing a clean space for the text.

Hvala za pozornost!

julija.oremuz@gmail.com